Štev. 41. V Ljubljani, dne 6. julija 1907. Leto I.

UREDNIŠTVO IN UPRAVNIŠTVO JE V LJUBLJANI.

POSAMEZNE ŠTEVILKE PO 10 VINARJEV.

NOVA DOBA

NAROČNINA ZA CELO LETO 8 K, ZA POL LETA 4 K, ZA ČETRT LETA 2 K. V LJUBLJANI S POŠILJANJEM NA DOM ISTE CENE.

GLASILO SLOVENSKE GOSPODARSKE STRANKE.

IZHAJA VSAKO SREDO IN SOBOTO. — ZA OZNANILA SE PLAČUJE OD TROSTOPNE PETIT-VRSTE PO 15 H, ČE SE OZNANILA TISKA ENKRAT, PO 12 H, ČE SE TISKA DVAKRAT IN PO 8 H, ČE SE TISKA TRIKRAT ALI VEČKRAT. — DOPISE IZVOLITE FRANKOVATI. — ROKOPISOV NE VRAČAMO. — NA NAROČBE BREZ ISTODOBNE VPOŠILJATVE NAROČNINE SE NE OZIRAMO. — UPRAVNIŠTVU BLAGOVOLITE POŠILJATI NAROČNINE, REKLAMACIJE, OZNANILA, T. J. ADMINISTRATIVNE STVARI.

Združite se!

Parlamentarno življenje je že v polnem teku. Mirno ne bo, bojev bo mnogo, hudih resnih bojev. Vse se druži vse se oklepa drug drugega.

Glavne skupine tvorile so se že pred otvoritvijo. Sedaj se vršijo druga združenja, po drugih principih, po drugih interesnjh krogih. Vse išče ojačenja, vse se pripravlja na bodoči boj. Zakaj se niste združili vsi Jugoslovani?

Bodite pošteni, poslanci naši, onemogočili ste združenje proti volji ljudstva. Principi, ki jih imate vedno na jeziku, so velika laž; ljudstvo ima drugih zahtev, drugih nujnih, vitalnih potreb.

Znano je, da tudi vsi poslanci, ki so se potem združili v slovenski klub niso bili proti združitvi v enoten klub Jugoslovanov. Znano je, da je odločevala volja dveh posameznikov! S kako pravico se je to zgodilo? Kako smeta dva odločevati, svojevoljno proti ljudski koristi?

Principi so laž in naj jih tisočkrat poudarjajo. Diferenca glede deželnozborskih volitev ne more biti vzrok ker je ni. Če je tudi kdaj obstajala, sedaj se je Hribar kot državni poslanec izrazil, da je za volilno preosnovo. V takih slučajih komu očitati nedoslednost je neumnost. Vsakomur se mora vendar dovoliti, da napreduje, to pa je gotovo napredek.

Apelujemo na ono veliko večino v „Slovenskem klubu“, ki je bila vedno za združitev, naj v tem smislu deluje, če ne gre drugače naj preglasuje moža nasprotnega mnenja. S tem bi se popravila velika napaka, doslednost pri tem ne trpi. Človek naj bo dosleden le v poboljšanju! To naj bo najvišje načelo zastopnikov ljudstva.

Apelujemo na naše časopisje, naj v tej zadevi opusti hujskanje in razdiranje. Naj se ne skuša prati pa tudi ne dolžiti udeležencev razpora z lažmi!

Važne zadeve čakajo rešitve, treba bo enotnega postopanja. Afera Proft je resna; če se reši za nas neugodno rodila bo nedogledno gorje za Slovence. Kolikim slovenskim profesorjem bo odvzet kruh! Koliko dijakov se bo ponemčilo!

Tu je prva nujna potreba, brezobzirnega skupnega nastopa. Združite se!

Sistem.

Da se naši germanizatorični vladi vse nakane njene politike skoro vedno tako lepo posrečijo, je krivo dejstvo, da tudi v naši politiki, v naših slovenskih zastopih in oblastvih. v našem javnem življenju vlada isti, nam skrajno škodljiv, za vladne načrte pa kar najugodnejši sistem. Vede ali nevede služi temu sistemu pogosto naše časopisje, naše javno mnenje, vede ali nevede služijo pa vedno sistemu možje na uplivnih mestih; to pa zaraditega, ker se imajo ravno temu sistemu zahvaliti, da so dospeli na ona mesta. Sistem je star, njegovi početki segajo daleč nazaj v našo zgodovino, njegov namen je ohraniti krivično, politično, pravno, gospodarsko in socialno razmerje med onimi, ki se zavedajo kot Slovenci in med onimi, ki se štejejo v Nemce. Svojo zaslombo ima sistem v zadni vrsti vedno v vladi, za sistem se vzgajajo ljudje v šoli, v uradih in v raznih zavodih, sistem vzdržujejo službene pragmatike in različni zakoni.

Ker je naše pravosodstvo tudi član tega sistema je umevno, da slepa boginja pravice jako pogosto radovoljno odpre svoje uho onemu, kateremu gre za obrambo sistema.

Tudi pri nas pride tupatam kdo do spoznanja tega krivičnega in proti naši narodnosti naperjenega sistema, zgodi se tudi. da se porodi v posamezniku uporna sila in da se ta tudi javlja na ta ali oni način na zunaj. Spoznanje priti more samo pri inteligentnem, samostojno mislečem človeku, pri katerem cela vzgoja in vsa okolica ni mogla zatreti samostojnega mišljenja; upor proti sistemu zahteva pa pogumne in trdne volje. Zmožnost in pogum sta torej najnevarnejša sistemu. Vse to vlada kot glavna zastopnica sistema dobro ve. Zato tudi skrbno čuva, da se ne vrine v umetno stavbo njenega sistema Slovenec, ki bi imel zmožnost in pogum. Skrbno gleda na to, da sprejme kot člane sistema le nenevarne, mirne elemente, srednje zmožnosti ali pa še celo pod normalo stoječe bojazljivce, ki ne tvegajo niti najmanjše ugodnosti v korist pravice in resnice. Od stopinje do stopinje postajajo v sistemu redkejši samostojno misleči, pogumno narodni Slovenci, in najvišja mesta zasedajo ljudje brez barve, brez iniciative, brez lastne volje, Slovenci samo še po imenu, prikrojeni v vladne potrebe. Če gre za Nemca, je seveda stvar popolnoma drugačna. Če se v njem javlja iniciativa in pogum, če razvija svoje zmožnosti v smislu svoje individualnosti, se vedno strinja z nameni vlade, narodna zavednost od strani Nemcev je v smislu ponemčevalnega sistema, zato se pri njih ravno nasprotne lastnosti protežirajo, kakor pri Slovencih: zmožnost in pogum. To je vzrok, da stojijo na odločilnih mestih Nemci: celi možje in Slovenci: polovičarske marionete v rokah vlade.

Iz tega sledi ono slabo mnenje o nas sploh, ono mnenje inferiornosti. Vsa ta inferiornost je pa le navidezna in umetno narejena, s tem da se dosledno tlačijo naši talenti in da se z vsemi sredstvi, postavnimi in nepostavnimi, kroti in zatira naš pogum.

Vlada pa posega po svoji avtoriteti, po svoji moči in svojem vplivu na vse strani, tudi pogosto v politiko, kjer odločujejo Slovenci, v korporacije, ki so v rokah Slovencev. Tudi tukaj vpliva v istem smislu in kar še niso dosegle šole in protinarodna vzgoja sploh, to skuša doseči dosleden, takozvani pritisk vlade, to skuša doseči z vednim zgledom, ki ga daje korporacijam v gori omenjenem smislu, to skuša doseči s tem, da vedno in povsod opozarja na gotove zakone in pragmatike, ki se dajo uporabiti v smislu njenega sistema. Dosega pa vlada svoj cilj tudi s tem, da nudi posameznikom za sodelovanje v smislu sistema gotove ugodnosti, to tem lažje, ker je moč v njenih rokah.

Kako popoln uspeh je dosegla vlada, kako se ji je posrečilo upeljati ta svoj sistem popolnoma v vse naše zastope, v naša društva, v deželne in občinske oblasti, kaže en sam pogled na naše sedanje razmere. Vzemimo samo naše večje uradniške, korporacije, deželni odbor, magistrati večjih mest, še celo društva in narodne korporacije. Povsod vidimo, da sede na višjih in najvišjih mestih sami možje srednje in manj kot srednje veljave, sami taki, ki se še niso mnogim zamerili, ki niso pokazali nikdar brezobzirnega poguma, pogosto tudi zaraditega ne, ker sami čutijo svojo nezmožnost. Sistem nas je vzgojil tako, da podpiramo vse mirne, „nenevarne“ elemente tudi če poznamo njihovo nezmožnost in njihovo neodločnost v odločilnih trenutkih. Na one pa. ki pokažejo svojo duševno nadmoč, ki imajo pogum razkrivati nezmožnost in krivico in nastopiti brezobziren boj proti njej, planemo vsi, skoraj bi rekel kakor en mož, obsodimo in uničimo jih, kakor da bi bili največji škodljivci naši.

LISTEK.

Deniza.

Franc sp. Francheville.

(Konec.)

V tem je pričel Pavel Hartoy plesati v sredi pisarne cestnih železnic neki zamorski ples . . .

— Nenadoma se je zbudil v meni upor zoper to brezsrčno očetovo sodbo, ki naju je ločila. Ne, to je bilo preveč, tega ponižanja nisem zaslužil . . . Pred vsem sem bil polnoleten in torej gospod svojih dejanj! Zdramil sem se iz svoje toposti in odvrgel jarem, v katerega sem bil vklenjen, dvignil glavo in naznanil boj praznim predsodkom, ki pod imenom „časti“ in „morale“ suše človeško srce in mu kradejo ono mrvico poezije in ljubezni, ki jo hrani skrbno kot največji zaklad! . . .

— Izborno, „mrvica“, sem vskliknil. Ko je to začul, je pričel Pavel Hartoy govoriti v starofrancoskem jeziku:

— Tedaj pa sem zadobil novih močij, čutil sem se popolnoma prenovljenega, kakor če bi se bila jutranja zarja z rožnatimi svojimi prsti dotaknila cvetja moje duše in jo osvežila. Zopet bom videl svojo Denizo, ki me je pričakovala, zopet bom videl njen dražestni nasmeh in znova bodeva skupaj stanovala. Rekel sem si:

„Za Boga, ničesar še ni izgubljenega, ni še vse končano; odpeljal jo bom kam daleč in se norčeval iz pridigarjev, sitnežev, svetohlincev, jetničarjev kreposti, revmatičnih hinavcev in drugih takih pobožnjakov, ki vsakemu zavidajo najmanjše veselje! . . . Fej, ne bom zapustil svoje Dulcineje. Raje grem ž njo doli v globoko Turčijo, nego se vdam ukazom svojega nenravnega očeta, ki mi hoče vzeti mojo Denizo! . . .“

Tako sem govoril sam pri sebi, stopal po stopnjicah do stanovanja svoje dragice, kjer sem ves prestrašen opazil, da so bila vrata napol odprta. Zaman sem klical Denizo na vso moč; noben glas mi ni odgovoril. Vstopil sem: stanovanje je bilo prazno . . . Deniza je odšla in mi pustila na mizi naslednje pismo:

„Z Bogom najdražji! Ker je določeno, da se ne smeva več videti, odhajam, da si poiščem ležišča in tolažbe . . . Pozabi me če moreš. — Tvoja Deniza.“

To pismo me je strašno razdražilo, ker sem mislil, da me je zapustila, da bi šla h komu drugemu. Stud in ljubezen sta me morila! . . . Izginila je kakor navadna vlačuga; a vzlic temu sem jo ljubil. Bolj ko sem jo videl zavrženo, tem bolj sem jo obožaval. Čeprav sem preklinjal spomin na njo. Niti zaničevanje, niti sovraštvo ne moreta umoriti tako strast, kakor je bila moja . . .

V tem trenutku se je Pavlu Hartoy glasno zakolcalo. Toda on je nadaljeval, kakor da bi ne bil ničesar slišal.

— Kaj naj ti še povem? . . . Znova sem hodil poslušat medicino, moj oče je bil z menoj zadovoljen, Deniza ni dala več glasu od sebe . . . Uboga moja ljubica! Zato je imela vzrok, važen vzrok! . . .

Deniza je bila mrtva!

Počakaj malo . . . Sedaj se drama šele začne: to kar sem ti pripovedoval, je samo prolog! . . . Osem dni je poteklo, odkar sem se ločil od Denize in še vedno sem jo dolžil najčrnejše nezvestobe, misleč da se je vrgla v objem drugega. Daveto jutro sem šel kakor navadno v Clamart, v obdukcijske dvorane in našel tam celo pošiljatev svežih trupel — če se trupla sploh morejo imenovati sveža . . . Bržkone boš vedel, da pripadejo osebe, ki umrjejo v bolnici ali na javni cesti, medicinski fakulti, da medicinci na njih študirajo, ako njih trupel nikdo ne reklamira . . . Tega jutra sem torej opazil skupino tovarišev, ko je občudovala krasno, mlado utopljenko. Približal sem se, da bi tudi jaz gledal ta umotvor mladosti, ki mu je prezgodaj ugasnilo življenje . . . Ko sem jo zagledal, nisem mogel zadržati krika — krika bolesti, obupa, kesanja! . . .

Deniza!

Slutil sem to . . . Vi morda tudi? . . . Toda česar ne morete slutiti, je bilo to, kar je storil Pavel Hartoy v tem patetičnem trenotku.

Pobral je vse vozne listke, ki leže tam v vporabo občinstvu, jih skrbno zmešal kakor karte in potem z gran-

V tem leži naša največja napaka, naše gorje. Usodepolna posledica tega dejstva je splošno zaostajanje naše narodnosti. Povsod vidimo na prvih vodilnih mestih polmožé, in vendar nam je znanih izza mladostnih let lepo število zmožnih in skrajno pogumnih mož. Če se primerja slovenskega dijaka s tujim glede talentov, stoje šanse skoraj boljše za Slovence; če se pa primerja javne funkcijonarje ene in druge narodnosti, nas Nemci daleko nadkriljujejo.

Druge sanacije teh nezdravih, za nas skrajno kriviočnih razmer ni, kakor boj celemu sistemu, tudi onim njegovim članom, ki se imenujejo Slovenci, ker nam s svojim nastopom v smislu sistema ravno toliko škodujejo, kakor Nemci ali drugi tujci. Vsak odpor proti sistemu moramo z veseljem pozdraviti, vsako gibanje v smislu svobode in resnice podpirati. Za možmi, ki brezobzirno započnejo boj proti nezmožnosti in krivici, katerih se ne loti ona vladi tako priljubljena bojazljivost, ki tvegajo vse tudi svojo eksistenco za svoje prepričanje, za njimi moramo iti, oni nas bojo prav vodili.

V naših razmerah in z ozirom na pri nas vladajoči sistem, se ta odpor javlja vedno le v narodnostnem čutu. Narodna zavest bo pri nas vedno započela ta boj, le ona bo najodločneje nastopila proti krivici, le ona bo šla preko bojazljive nezmožnosti v boj do zmage. Narodna zavest je izraz boja za obstanek, in kot taka ne pozna nikakih obzirov, proti njej nima nikakega zakona.

Narodna zavest je za celoto v narodu slični pojav, kakor je n. pr. lakotu za posameznika, obe silita človeka na delo, na boj. Zato je pa tudi vsak zakon, ki bi bil naperjen proti izražanju narodne zavesti, kriviočen in kdor bi tak zakon zagovarjal ali se pa zatekal zanj, nastopal bi krivično, protinarodno.

Skrajno potrebno za nas je, da v vseh korporacijah v katerih Slovenci odločujemo, strogo in dosledno protežiramo in ščitimo narodno zavedne ljudi in če bi tudi nastopali proti dosedanjemu krivičnemu sistemu. S tem samim ravnanjem dosegli bomo skoraj vedno tudi to, da bomo dobili sposobne in pogumne može na gotova odločilna mesta. V tem oziru treba je brezobzirno nastopati proti vsaki nezmožnosti, tudi če bi bila samo posledica starosti, ker nam taki oziri vedno in povsod le škodujejo.

Z največjo energijo pa zasledujmo ono od sistema tako ljubljeno bojazljivost, preganjajmo jo in zatirajmo jo, če tudi padejo žrtve na desni ali levi.

Od onih pa, ki so sedaj člani sistema in ki kot taki niso vzgojeni za aktivno delo v omenjenem smislu, zahtevamo požrtvovalnosti v toliko, da bodo prenesli resnico, če se bo brez obzirno odkrila, da ne bodo uporabljali v svojo obrambo novih krivic.

Da se ne bodo bali, kot naslednikov za njihova mesta sposobnih in pogumnih mož, če bi ti mogoče tudi razkrili nesposobnosti in napake prednikov.

Z možnost in pogum naj gresta brez obzirno naprej. Brez poguma ni boja, brez boja ni napredka. Bodimo edini in pričnimo boj! Zmaga mora biti naša!

Nekoliko mislij o vzgoji našega ženstva.

(Konec.)

V posebnem pa morajo starši pečati se z vzgojo svojih hčera, kajti one so, kakor smo že omenili, bodoče nositeljice rodbine, bodoče matere, posebno še pri nas na Slovenskem, kjer ženski spol še nima toliko prilike po svetiti se prostim poklicem. V najnežnejši mladosti se že mora starosti primerno delovati na to, da bo deklica, ko bo sama prevzela vlogo svoje matere, popolnoma v svesti si svoje težavne naloge, tudi z ono varnostjo nastopila pot v svoj od narave ji določen stan, ki je potrebna za pravilno in vestno izvrševanje novih dolžnosti, da ne omaga in da se je ne loti resignacija, ker potem je vse zopet pri starem.

Kako pa vzgajajo zvečino naše matere?

Prvo, s čemur se naše matere pri svojih hčerah pečajo, je molitev.

Odkod prihaja to?

Dosedanje naše slovenske matere so skoro vse več ali manj, kakor se pravi, pobožne. Tako so bile vzgojene, in življenje jih je poučilo, da nimajo napačno, ako imajo pred seboj vedno neko višje bitje, h kateremu se v svojih stiskah lahko zatečejo, do katerega imajo zaupanje, in o katerem so gotove, da jim bo pomoglo.

V to pa ni potrebno, da bi se jim moralo ravno materielno slabo goditi. Navadno išče v svojih upih razočarana duša tolažbe v cerkvi. In kaj je to ubogo, podpore potrebno žensko dušo razočaralo? V največ slučajih ravno njeno rodbinsko življenje, v katero je vstopila; neposredni vzrok torej mož, kateremu se je vdala. Pri tem je treba posebno naše slovenske razmere vpoštevati. Žena zahteva, naj bo mož vedno pri njej, naj v vsem vedno jemlje ozir na njo, z eno besedo, naj živi le za njo in za rodbino.

Tak mož je vzor za vsako ženo, in gotovo je, da tak mož, ki živi za svojo ženo in za svojo robino v prvi vrsti, ni nikak takozvan „Pantoffelheld“, kajti pri vseh teh ozirih ostane možu še vedno toliko časa, da ne zanemarja niti svojih političnih niti družabnih dolžnosti. Sicer pa „Pantofelhelde“ žene same zaničujejo. Naše žene vsekako tudi zahtevajo take vzor-može. Toda potrebno je pri tem, da žene svojim možem, ako stavijo tolike zahteve nanje, v resnici zato tudi kaj nudijo. Žena naj bo za moža vedno ista, a vendar venomer nova, ako ga hoče v resnici prikleniti na-se in na rodbino.

Gotovo je to stvar temperamenta, a pod temperament se ne more vsega subsumirati, kar bi pravilna vzgoja ženske tudi dovršila. Kjer torej nedostaje temperamenta, tam mora vmes poseči vzgoja; a v to se bo vzgojilo slovensko dekle le tam, kjer vidi in čuti blagodejen vpliv žene na moža, oziroma na celo radbino, pri svoji materi. Pri nas še ne poznamo preveč konvencionalnih zakonov, razen pri nekaterih trmoglavih kmetskih bogatinih. Pri nas je v veliki večini zakon že vedno posledica zbližanja src. Mož torej vzame ženo radi nje same in žena moža radi njega. Vsled tega pa mora žena tudi gledati, da si ohrani moža radi sebe tudi še v zakonu, da bo mož središče svoje zadovoljnosti našel pri njej in v rodbini, in da ne bo utemljeval svojega odhoda od doma s tem, češ, da je delal naporno ves dan in da mora na vse zadnje imeti nekoliko razvedrila. Ali ne čuti žena, kateri mož tako govori, da da stem njej sami najslabše spričevalo, da ji pove naravnost v obraz, da ona in ž njo cela rodbina njemu ne zadostujeta, da mož ni dosegel v zakonu tega, kar si je želel, ko je stopil v zakon?

Kje naj pa dobi deklica prvo in s tem tudi najbolje navodilo, kako da si more ohraniti moža tudi v dolgem zakonu za-se in za rodbino?

Gotovo v prvi vrsti doma, pri svoji materi. Ker se ravno v tem oziru v krogu rodbine največ greši, je tudi potreba, da se tudi tukaj, v rodbini, napravi začetek konca enakim nezdravim razmeram. Deklica ne sme doma videti drugega nego popolno harmonijo med materjo in očetom. Vse ono, kar bi vtegnilo postaviti v slabo luč dobro razmerje med materjo in očetom, se mora oddaljiti od otrokovega, oziroma dekličinega očesa. Prepiri med zakoncema, in naj si bodo še tako malenkostni, se ne smejo nikdar vršiti v navzočnosti otroka, ker otrok bolj opazuje in več vidi, nego marsikateri odrasli, čeprav še vsega ne razume.

Ako se bodemo skrbno varovali pokazati pred svojimi otroci vsako disharmonijo, ki bi morda vladala v rodbini, kaj čuda potem, če se otrok oziroma deklica v prvi vrsti naučila gledati rodbinsko razmerje, razmerje med možem in ženo kot nekaj popolnega, ki ne potrebuje nobene dovršenosti tudi še od zunaj. Na ta način bo deklica spoznala, da je rodbina središče življenja, čutila bo pa tudi, da je ravno ona poklicana v to, da bo nekoč središče, in to ne samo za otroke, temveč tudi, in v prvi vrsti za moža.

Šole, na katere se starši v največ slučajih le preveč zanesejo glede vzgoje, tega ne morejo nuditi deklicam. Šola mora izobraziti duh, mora nadzorovati razvoj pameti, na čustveno življenje pa ne more imeti zadostnega vpliva. Vendar ne smemo zanikati, da tudi šola ne bi mogla v tem pogledu marsikaj dobrega storiti. Ravno pri deklicah je potrebno, da se jim ne vtepe v glavo samo nekaj formalnega, neobhodno potrebnega znanja, ampak se mora pri njih šolski vzgoji gledati tudi na to, v kaj bo poklicana deklica ko odraste. Vsakdo bo tukaj mislil na gospodinjske šole, ki so pač potrebne, vendar ravno pri nas ne v toliki meri, kakoršna važnost se jim pripisuje. Kajti, kakor je že zgoraj omenjeno, so ravno naše matere že veliko preveč hišne matere in sicer tako racionelne kakor malokje drugod. Le na Nemškem so morda bolj, kjer je „Dobra gospodinja“ ideal vsem moškim.

Pač pa je misliti tukaj na one šole, katere v prvi vrsti vplivajo na duh, katere naj razširjajo inteligenco in katere naj napravijo deklico zmožno da sledi razvijanju splošnih in abstraktnih idej. Te šole morajo gledati na to, da se ne širi samo duševno obzorje, temveč, da se razvija z umom tudi čut za lepoto, za harmonijo in sicer tudi za rodbinski krog. Nikdar naj se ne zanemarja umetnost; goji naj se okus. Saj ni potrebno, da se dela tukaj v velikem štilu, ampak gleda naj se na to, kje bo deklica mogla nekoč razvijati svoj okus.

Ta okus se mora naslanjati na praktično življenje. Treba je, da pozna deklica umetnost mobilij, poznati mora njih stil, vedeti mora, kako naj se uživa lepota umetnih tkanin, brons, kipov, slik, In da more to lepoto v resnici uživati in ta svoj okus tudi praktično vporabljati, potem si mora pridobiti nekaj splošnega poznavanja slikarstva, kiparstva in arhitekture.

Še važnejši in dobrodeljši vpliv na vzgojo pa ima spoznavanje narave. V naravi nam je iskati in najti največjo krasoto, največjo harmonijo, narava nam naj daje merilo za vrednost umetnih proizvodov. Naravoslovje naj bo torej tudi za deklico najvažnejši predmet; pa ne tisto naravoslovje, ki se omejuje na naštevanje in popisovanje živali in rastlin, temveč oni stik z naravo samo, spoznavanje njenih pojavov samih. Spoznavanje življenja v naravi na lastne oči je potrebno, ne pa študij mrtvecev iz živalstva in rastlinstva, ki je do sedaj še edini predmet našega šolskega naravoslovja. Spoznavanje narave uvrže najhitreje vse one pri ženski tako razširjene predsodke, ki izvirajo iz nevednosti in se opirajo vedno in vedno resnici in pravici. Deklica, ki bo prišla do spoznavanja, kako nespametno je vznemirjati se in zagnati se v krik in vik, če zagleda nedolžno miško, ali če se dotakne gosenice, bo tudi preje premagala predsodke, ki jo branijo govoriti in sedeti v družbi s priprosteje oblečenim človekom. Naravoslovje privedlo je bo v najkrajšem času do tega, da bo začela soditi človeka po njegovi notranji vrednosti, ne pa po obleki in po jeziku (nemški!), ki ga govori.

---

diozno gesto razmetal... Nato je popolnoma hladno nadaljeval svojo povest, a topot v malajskem jeziku. K sreči sem se učil orientalskih jezikov, lahko vprašate g. E. P. Lafargue.

Prevajam:

— Deniza je torej ležala na kameniti mizi... Nesramno sem jo osumnjal, zaničeval, blatil — a ona me je ljubija do smrti!

Našli so jo v Sečni, 48 ur potem, ko sem jo zapustil... in le preveč sem razumel sedaj, katero je bilo ono stražno ležišče; kamor je šla iskat tolažbe... ko so jo spoznali v mrtvašnici, so jo poslali v obdukcijo, ker ni bilo nobene usmiljene duše, ki bi jo hotela pokopati... In tako sem jo našel revico, na strašni kameniti mizi...

Pal sem na kolena, ves omamljen. Udarec kladiva, ki prileti na volovo glavo, kadar se ga ubija, ni tako krut, kakor je to, kar je mene zadelo, čudim se, da nisem na mestu izgubil pameti!...

Po teh besedah je Pavel Hartoy nanadoma sezul čevlje in jih veselo vtaknil v peč. Nato je polagoma sežigal svoje rokavice, svoj žepni robec in svoj klobuk in končaval svojo povest:

— Toda to še ni vse. Usoda, ki mi je podarila Denizo živo, mi jo je dala tudi mrtvo. Ravno jaz sem bil določen, da obduciram svojo ljubico!... Ali razumeš, prijatelj, vso to strahoto te tragedije? Prisiljen sem bil živeti cele tedne na tem truplu, katero sem moral kos za kosom razrezati, čegar smrad gnilobe sem moral vdihavati in čegar razkrajanje sem moral gledati!... Ah, kolikor rezljajev mojega noža v to nečuteče meso, toliko bodal v moje mučeno srce!... Ni mogoče, da se ta rana kdaj zaceli!...

Pavel Hartoy je potegnil iz žepa mal tobačni mehur, ga pobožno poljubil in mi ponudil.

— Glej, to je del prsi moje ljubice. Kakor je to stara navada, sem ga dal ustrojiti in napraviti iz njega mehur za tobak. Toda tako je majhen, da komaj spravim vanj tobaka za tri groše. In priznati moraš, da je to jako neprijetno za strastnega kadilca in da mu to ne potolaži ravno njegove razbolele duše! Na drugi strani pa tudi ne morem pozabiti, ko potegnem ta mehur iz žepa, da je bil del prsi moje ljubice, katere se ni smel nikdo drugi dotakniti nego le jaz sam: in najraje bi oklofutal one umazance, ki me prosijo za tobak...

Vsesokolski zlet v Pragi.

Kakor da so od velikanskega gibanja, ki je bilo te dni v Pragi, zadnji odmevi jeknili v Ljubljani, tako je bilo v četrtek zvečer na ljubljanskem kolodvoru. Ob šesti uri so prišli Hrvati iz Zagreba, da se v Ljubljani združijo z Dalmatinci ter od tu ž njimi skupaj popeljejo proti cilju svojega pota. Hrvatov je bilo 650. Vodila sta jih dr. Car in Akačić, podstarosti Zveze. Kmalu smo se pričeli zbirati tudi Slovenci, Sokoli — po predpisu do Prage v civilni obleki — članice ženskega telovadnega društva pod vodstvom gospe dr. Kokaljeve in načelnice gdč. Josipine Kajzeljeve, splošno žensko društvo z gospo Minko Govekarjevo in gdč. Kadivčevo na čelu in drugi izletniki. V petih minutah brez hrupa in nepotrebnega razburjenja je bilo vse v vozovih. Peron je bil poln občinstva ljubljanskega.

Marsikdo si je zaželel z nami in težje je bilo pri srcu njim kakor pa nam. Društvena godba nam je igrala slovanske himne. Slavnostno razpoloženje se nas je lotevalo, in ko se je začel vlak pomikati, je odmevalo burnih klicev. Iz vlaka skoro pri vsakem oknu so se pokazale male trobojne zastavice veselo plapajoč v zraku, a nam v zadnji pozdrav je vse občinstvo mahalo z robci in klobuki. Hrvati so se vozili eno uro za nami. V vlaku smo se udomačili kakor je vsak vedel in znal. Železniška uprava nam je dala večinoma vozove drugega razreda in bila bi prav udobna prenočišča, če bi nas bilo nekoliko manj. Toda 450 ljudi, morali smo pač spati — sede. V Kranju je vstopil „Sokol“ iz Kranja, v Jesenicah pa so se nam pridružili Sokoli iz Jesenic, iz Idrije, iz Gorice, iz Trsta, iz Prvačine, iz Solkana in iz Tržiča. V Čelovcu so vstopili zastopniki Koroških Slovencev ter Sokola iz Maribora in

S tem se pa že dotikamo drugega najvažnejšega faktorja v vzgoji, ki se pa žal do danes skoro prav nič ne vpošteva, in to je socialna vzgoja.

Iz socialne vzgoje, ki naj kaže enakopravnost vseh ljudi vseh slojev, ki naj kaže, kako krivično je danes razmerje med posamezniki, glede dela in koristi, ki jih uživajo od dela, sledi kot navaden in neposreden čut narodna zavednost in smisel za narodni boj, ki za nas Slovence ni druzega, nego odpor proti socialnim krivicam naši narodnosti nasproti. S tem dobi naše ženstvo tudi prepričanje polnovrednosti in polnopravnosti našega jezika, glede katerega imajo dosedaj naše ženske še jako krivično toda po celi vzgoji utemeljeno mnenje. Sigurno je, dokler Slovenci sami — seveda tudi naše ženske — ne bodemo zahtevali z vso odločnostjo spoštovanja svojega jezika od strani privandranih tujcev, toliko časa ne bodemo mogli doseči jednakopravnosti. Naše ženske pa so ravno one, ki v tem pogledu največ grešе. A priori zanikavajo vrednost in jednakopravnost slovenskega jezika, in ženska ali moški, ki ne zna dobro nemškega, je v očeh naših Slovenk popolna ničla. Celo tako daleč gredo Slovenke, celo toliko se izpozabijo, da bijejo slovenskemu narodnostnemu čutu naravnost v obraz s tem, da pošiljajo svoje otroke v nemške šole à la Huth, Uršulinke itd., kjer se sistematično uničuje vsaka smisel za slovenski jezik, njega popolnost in vrednost. Če ženska naša ne zna nemški, pa ni „nobel“. Ta nesmisel je tako ubita v njih mišljenje, da je treba vse odločnosti, da se jim jedenkrat pokaže, da je naš jezik ravno toliko vreden, če ne boljši od nemškega. Kako velikansk greh je v očeh našega ženstva, če se katera ne more zabavati v blaženi nemščini! Celo po naših veselicah se šopiri ta jezik najbolj surovega vseh kulturnih narodov. Pride oficirček, ki nima v svoji glavi drugega, nego par „dopelraj“, k večjemu še kakega psa ali konja, in temu duševnemu revežu na ljubo bo ves naš nežni spol ščebetal nemško. V tem oziru naj bodo naši ženski zgled Poljakinje, ki se zaničljivo obrnejo od vsega, kar jih nagovori nemško. „Če nočeš ali ne znaš poljskega“, pravi, „ne potrebujem te“, in tako odločna naj bo tudi naša ženska. Pokaže naj vsakemu, da je prava Slovenka; naj se ne sramuje svojega jezika, temveč varuje naj ga in zahteva njega znanje povsod na Slovenskem in od vseh. To bo najbolje orožje zoper tujce, ki bodo prisiljeni priučiti se našemu jeziku, ako se nam bodo hoteli bližati.

Žena, na ta način izobražena, bo gotovo znala napraviti možu njegov dom tako udoben, da si bo pač težko želel zapustiti ga, in da bo končno uvidel, da je naposled vendarle dom z ženo in otroci ono, kar naj v resnici izpolnuje njegovo življenje. Razen tega bo pa sodelovala in ne kot manj vreden faktor, pri boju za osvoboditev in osamosvojitev slovenskega naroda, in le s sicer skromnim, a zaradi tega vendar neobhodno potrebnim sodelovanjem naše ženske v krogu svoje rodbine bo končen uspeh zagotovljen.

Pridobila bo s tako izobrazbo žena zase neskončno veliko, pridobila si bo gotovo samostojnost volje in mnenja, ki jo bo obvaroval vpliva laži in varanja od zunaj; pridobila si bo pa tudi nekako samostojnost napram možu, in napram oni sreči, ki bi jo imelo dajati zakonsko življenje, ki pa tako pogosto izostane.

Etika in politika.

Predaval v „Akademiji“ 24. febr. 1907 profesor dr. Albert Bazala (Zagreb).

(Dalje.)

Najsi je to mišljenje (da namreč bodi tudi politično delovanje posledek dobre in plemenite volje) še tako osnovano v naravni stvari, mu ljudje vendarle neradi pritrjujejo, ker se o nravnosti često krivo misli ali, da je to samo kodeks klasificiranih zapovedi, ali, da sestoji v asketskem uničevanju nagonov ali v nedelovnem sočutju. Taka sodba o nravnosti dakako ne more v pravo luč staviti vprašanja, za katero gre tukaj. Pa po naši sodbi ni ničesar tega v nravnosti: pred vsem nravnosti ne čini obdržavanje zakonov in predpisov nego zavest o dolžnosti, jih obdržavati (se jih držati); dalje nravnost tudi ne sestoji v uničevanju kateregakoli dela človeške prirode, pač pa v harmoničnem razvoju vseh sposobnosti in sil razmerno do ene osebnosti, in končno: nravno delovanje je očitovanje močne, energične in odločne volje, ki izvira iz razvite dovršene nravne zavesti, volje, ki do odločitve uma ne pozna zapovedi, a tudi ne kazni do prekora (graje) vesti. Opustivši misel, da je telo princip zla, moderni človek ne smatra nobene strani svoje prirode na prosto za zlo; zlo postaja samo tista, ki se razvija na škodo kateresikoli druge ali ki bi se enostranski razvila preko znatnosti, ki jo ima v celini kulturnega življenja: v skupnem razvoju vseh sposobnosti do harmonične osobnosti sestoji nravnost, ki po njej človek postane to, kar je po prirodi: postane človek. Razmerni razvoj vseh sposobnosti se na eni strani razlikuje od askeze in kvijetizma, a na drugi strani od one struje, ki pod blestečo frazo „Ausleben der Persönlichkeit“ zapravo širom otvarja vrata razbrzdanemu libertinizmu in odteguje izbiljnemu shvatanju (pojmovanju) dolžnosti. Po razmernem razvoju sposobnosti nastala harmonična osobnost postaja izvor vseh hotenj in činov ter je uprav nemogoče, da bi v njej nastale politične dolžnosti, ki bi bile v opreki z etiškimi dolžnostmi. Nravnost je oznaka človeka, ki je ne sme pogrešati niti kot političar, razen ako znači, političar biti toliko kakor nehati biti človek. Dokler pa to ni, se ne more dopustiti, da bi politično delovanje ne bilo del občega človeškega delovanja, in mora potemtakem spadati pred sodišče, ki je temu le „nadležno“ (kompetentno). **Politika je nujno (neizogibno) podrejena morali in se gradi na morali.** Prav pravi v tem oziru Höffding, da pravo sicer računa samo z zakonitostjo, da mu je le do vnanjega ujemanja z obstoječim zakonom; „vendar ne more nobena pravno organizovana družba“ — nadaljuje — „v istini obstojati, ako k posluhu napram pravni organizaciji ne izpodbujajo nikaki drugi motivi nego samo egoisticni. Hoče li pravna organizacija biti več nego organizirano vojno stanje, morajo njene osnove biti v našem drugem nego v golem lastnem interesu. To pa bo dosegla, ako bo zadovoljevala svoji svrhi, ako bode zakriljevala in ščitila napredek življenja v raznem pravcu; ljudje bodo tedaj pogledovali na pravno organizacijo kot na pogoj največjih dober“. Povsem upravičeno: saj bodo v njej mogli doseči svobodno in popolno življenje. Zakoni organizacije se bodo izvrševsli iz uverjenja, da se uprav v njej morejo doseči najvišji in najvrednejši cilji ljudstva, da se more doseči svobodno osobnost — in na tem uverjenju se bo gradila obča zavest o dolžnosti odbržanja zajednice. Kjer poedini stanovi ali stranke smatrajo državo za sredstvo, ki ga uporabijo v svoje svrhe, kjer se po takem nujno samo nekateri dovijajo do svobode in samosvojnosti, tam je razumljivo, ako imajo samo ti razlog, zahtevati obdržanje zajednice. Njim daje država osebne prebitke ter odgovarja njihovim ciljem in težnjam. Oslanjajoč se tako samo na nekoličino ali malo število takih, ki jih more zvati vdane podanike, ne more v ostalih pobuditi zavesti, da bi tudi oni bili dolžni ohraniti zajednico, v koji jim je vse bolj nego dobro. Med pravno organizacijo in temi-le zadnjimi obstoji tedaj organizovano vojno stanje; da se ona obdrži, je treba te siliti, da se podrede interesom tobožnje celine, pravzaprav interesom kakega stanu, skupine ali naroda. A kdo more tako organizacijo zvati državo v pravem smislu? Kdo more reči, da je to zajednica, katera ide ze ustvarjenjem kulturnih ciljev, ko pa na svoj način sprečava kulturo milijonov, da vzmore svobodno gospodovati z nekoličino, ki ima baš oblast v roki? Katera politika ne dela po besedi: Mundus vult decipi, ergo decipiatur (svet hoče biti varan, treba ga je torej varati)? Katera politika ne gradi vseh svojih uspehov na „gluposti“ širokih slojev? Dokler je tako, da države, ki bi morale pospeševati svobodo in poticati samostalnost mišljenja in razsodno moč, ki bi morale državljane prosvetljevati v umnem in ujekleniti v nravnem oziru, delajo vse prej nego to, da, celo tudi proti temu, dokler je torej tako, dokler se z neprosvetljenostjo ljudstva more in sme računati v politiki, dokler je v njej dopuščeno, podpirati brezznačajnost in celo na njo navajati, je razumljivo, ako se v taki državi mimo narodne razvije posebna suvereniteta oblasti, ki se more obdržati samo s silo, ker nima zaslombe ali je vsaj nima dovolj v zavesti državljanov. Pri tem pride človek v neprijetni položaj, čutiti, da to ipak ni pravo, kar se namerava s politiko, da se politične težnje ne zlagajo z ostalimi zahtevami kulturne zavesti; politika mora skrivati svoje prave namere in se odevati v plašč kreposti tn pravde, da kratkovidni in naivni ne vidijo, kaj se snuje. Taka politika izvira iz neprirodnih razmer v državi; ustvarja suverênetito državne oblasti poleg volje naroda in nad njo, pa mora potem voljo oblasti prikazati kot voljo naroda, ako noče, da bode v naših časih očita tiranija; pri tem je treba ali nakane oblasti modro prikriti ali na primeren način ustvariti „voljo“ naroda — o vsem tem imamo primerov v izobilju, kako se to dela; taka politika zastopa poedinske interese in ako noče braniti tega, kar bi se v privatnem pravnem oziru smatralo za izdajstvo, rop (grabež) ali nasilje, je treba stvari podati zakonito obliko ali jo tako prikazati, da se bode „glupi masi“ zdelo, kakor da je vse to — iz ljubezni za njo in njeno dobro. Taka politika ne more priti v sklad z etiko; to radi priznavamo; toda v to nepriliko pride ona samo po državi, ki ne odgovarja svoji svrhi, ki je v svojem bistvu negativna; taka politika bo morala voditi vsaka oblast, katera se ne naslanja na prirodni odnošaj državljanov napram pravnim naredbam ki po onem odnošaju nimajo vrednosti, ako niso volja državljanov; ako pa se hoče, da bodo odredbe kaj vredne, je treba vplivati na državljane, da bodo mogli brez predsodkov razsojati in brez strasti odločevati o usodi svoji. Kriva je — nujno (neizogibno) amoralna ali celo imoralna — vsaka politika, ki misli, da mora najprej dobiti v oblast zakon, a ne ide na izvor vseh zakonov, ne ide za tem, da bi vplivala na zavest človeka, ki ustvarja zakon; kriva je politika, ki smatra človeka-državljana samo podanikom, ne pa zajedno konštitucialnim faktorjem državne oblasti.

(Konec).

Politični pregled.

Parlament.

Odkar se je konstituirala nova zbornica, so prišli na vrsto predvsem volitve prezidija in pa nujni predlogi ter razne interpelacije. V začetku je bilo zborovanje povsem mirno in mnogi so že gojili nade, da bo nov parlament, ki zastopa vse sloje avstrijskih narodov edini, ki bo kos svoji nalogi.

In res se je pokazala v začetku zelo parlamentarno, kajti volitev predsednika se je vršila popolnoma mirno in slovanske stranke niso pokazale skoro nikakega odpora, dasi se je prej vojevala cela vojska po časopisju, ki je zahtevalo slovanskega predsednika.

---

iz Ljutomera. Na kolodvoru je bilo zbranih mnogo Celovških Slovencev, ki so nas burno pozdravljali. Od nasprotne strani so nam doneli pozdravi koroških Nemcev — žvižgi, ki so jih pa udušili gromoviti na zdar- in živio-klici. V vlaku je kmalu vse potihnilo. Krasna mesečna noč nas je še nekaj časa vabila, da smo občudovali divni planinski svet, a oči so postale trudne . . . Le malokdo je vedel, da je v Sv. Mihaelu vstopil „Sokol“ iz Gradca.

V Selztalu nas je pozdravilo lepo solnčno jutro, pričakoval pa tudi potrebni zajutrek. Od tu dalje je vezala našo pozornost čarobna planinska pokrajina. Vozili smo se prav blizo večnega snega in mimo zelenih planinskih pašnikov; skozi predore, največji znani Bosrukov predor, je peljala naša pot nizdol, mimo Linca črez Donavo, bližali smo se češki meji. Češki napis na prvi postaji, na Českem smo. Češki kmet na polju nam je zaklical prvi pozdrav na zdar! in na zdar! na zdar! je odmevalo iz vlaka. Bližamo se Budjejevicam, prvo takozvano „nemško“ mesto, ki pade v kratkem v roke Čehom. Letos so si priborili III. razred v občinskem svetu, to je pričetek popolne zmage, ki je ne ustavi nihče več. Saj je to nemštvo v Budjejevicah ravno tako umetno zvarjeno, kakor v našem Celju, Celovcu, Mariboru in dr. Bil pa je „Sokol“ v Budjejevicah, ki je pripravil podlago za naskok na nemški tabor.

Drug lepši vsprejem nas je čakal v Taboru. Na kolodvoru je bilo zbrano vse meščanstvo, „Sokol“ taborski, meščanska garda z godbo ter občinski svet z županom na čelu. Župan nam je govoril toplo dobrodošlico, odgovoril je na kratko starosta „Zveze“, dr. Ravnihar, kličoč krepki na zdar zemlji češki in junaškemu narodu, ki prebiva na tej zemlji. Češke mladenke so nas obsule s cvetjem in med burnimi na zdar-klici, ki niso prejenjali niti daleč za mestom, smo nadaljevali pot svojo. V vozovih je pričela resna priprava na Prago. Prišlo je povelje: preobleči se v kroj! Vozove smo izpremenili v garderobe, umetne španske stene so nas ločile od nepoklicanih oči in v nekaj trenutkih smo bili tudi na zunaj — Sokoli.

Do Budjejevic se nam je bil pripeljal nasproti član slavnostnega odbora ter nam v velikem kovčegu pripeljal s seboj legitimacije, nakaznice za stanovanja, vstopnice na telovadišče, k vsprejemnemu večeru, k routu, k besedi v slovanskem klubu, k besedi čeških žen itd. Ubogi tajnik, znoj mu je curkoma kapljal s čela, preden je bil vse razdelil. Dejal je, da med potjo ne bo nikoli več delil takih nakaznic, posebno, ker jih ni bilo nikdar dosti. Še neposredno pred Prago spomnili so se nekateri izletniki — seve ne Sokoli — da legitimacij, ki jih upravičujejo do prostih skupnih prenočišč ter za prosti vstop k vsem predstavam, sploh niti naročili niso. Res občudovati je nekatere ljudi, s kako brezskrbnostjo se podajajo na pot.

Bližali smo se Pragi. Pokrajina, prej enolična ravnina, postaja živahnejša, vasi so bolj pogosto sejane, tovarna za tovarno izginja mimo naših oči in že smo v Vršovicah, predmestju Praškem. Vlak, ki je spotoma napravil nekaj zamude, je to zopet doprinesel in skoro na minuto točno ob 5. uri 45 minut smo bili pred predorom pod Kraljevimi Vinogradi. Toda vlak obstane, ne pustijo nas naprej. Pred nami, za nami sami sokolski vlaki, baje jih je prišlo do Prage nad 100, treba je torej čakati, da se razvrstimo. Čakali smo nad pol ure, tako, da so nas celo došli Hrvati, ki pa so potem seve morali ravno tako dolgo čakati. Nestrpne nas končno le puste naprej. Izstopimo na kolodvoru ces. Frančiška Jožefove železnice. Oficijelnega vsprejema po dogovoru ni bilo, pač pa nas je prišel pozdravit dr. Antonin Novotný, podpredsednik slavnostnega odbora. In prišli so seveda v polnem številu naši vrli v Pragi študujoči akademiki ter naši črez Dunaj potujoči Sokoli. Glas trobke, „nastop v dvored“ zapove podnačelnik brat Smertnik in v dolgem dvostopu korakamo skozi goste vrste praškega občinstva pred kolodvor. Zrak se je tresel viharnih pozdravov in odzdravov. Burni na zdar- in živio-klici so odmevali na velikem kolodvoru in le težko smo se prerili skozi to šumečo in vrvečo se množico, ki bi nas najraje objela in stisnila na svoje prsi. Hitimo na odkazana stanovanja. Slovenski Sokoli smo dobili na legitimacije vsi prosta skupna prenočišča na železnih posteljah. Ležal si sicer na slamnici, toda spali smo vzlic temu izborno. Mlad človek,

Nato so prišli na vrsto nujni predlogi. Razprave glede starostnega zavarovanja, o saniranju deželnih financ in o uradniškem vprašanju so bile precej strokovne in dosti mirne. Le ko se je šlo za uradnike, ki so bili za kazen, ker so posegali v volilni boj, premeščeni drugam, je bila seja burnejša. Končno se je vendar sklenilo, da se ima izdelati posebna službena pragmatika, ki naj bi čuvala pravice in dolžnosti uradnikov.

V vsi svoji stari nagoti pa se je pokazala nova zbornica, ko je poslanec Hudec stavil interpelacijo glede galiških volitev. Govorniki, ki so naglašali nujnost predloga, so pokazali na vsa grozodejstva, ki so se godila pri volitvah. Svoje trditve so demonstrovali z raznimi slikami, fotografijami in pismi, ki so obrnili vso pozornost ministra za notranje zadeve na turške razmere v Galiciji.

Ko so pa jeli poljski žlahčiči zagovarjati svoje postopanje, nastal je šum in nemir, kakršnega so vprizarjali poslanci starega parlamenta. Rusini so peli svojo narodno himno, socialni demokratje so jim pa pritrjevali.

Kakor se kaže, ne bo nova zbornica dosti ali pa nič delavnejša od stare in bo vse kulturne potrebe le zavlačevala. Nade, ki jih je stavilo ljudstvo v svoje zastopnike, bodo brezuspešne, dokler se ne zrušijo vsi privilegiji gotovih strank in se parlament popolnoma demokratizira. Kajti kakor kažejo gališke volitve, smo še dalač od pravega ljudskega zastopstva.

Nove skupine.

Dosedaj so se tvorili samo narodnostni klubi, ki imajo predvsem namen braniti prava svojega naroda, potegovati se za enakopravnost narodov, za narodno šolstvo in splošne narodne koristi. Ti klubi so se skoro popolnoma posrečili, zakaj v njih so večinoma zbrani vsi zastopniki posameznega naroda in je torej narodno delo osredotočeno v močni parlamentarni skupini. V te klube so vstopile stranke najrazličnejšega političnega naziranja, zedinjeni so tu najnasprotnejši elementi, samo da omogočijo delo za narodovo korist in njegov blagor; le pri nas Slovencih je to narobe.

Mesto da bi se združili tudi naši poslanci v skupen klub, so klerikalci že vnaprej odklonili vsako združitev.

Za narodne interese je torej povsod, razen pri nas preskrbljeno v močnih narodnih zvezah in sedaj so se začeli poslanci še stanovsko organizirati, da se morejo tem uspešnejše boriti za stanovske potrebe.

Prvi, ki so čutili enako potrebo, so bili agrarci. Ti so se jeli že v začetku tvoritve parlamentarnih strank dogovarjati glede skupne organizacije. Sedaj je agrarna zveza že zagotovljena in mogoče je, da pristopi k nji do 200 poslancev raznih strank in narodnosti. Zvezin namen je, imeti skupna posvetovanja in poučiti vse člane v agrarnih razmerah. Nikakor pa ne misli siliti poslance za gotovo glasovanje, ampak pušča popolnoma svobodne roke.

Enako so se združili tudi industrijci, da lažje zastopajo težnje in zahteve industrije. Vseh industrijcev bo okoli 70.

Ker je tudi mnogo poslancev, ki so po svojem poklicu časnikarji, nameravajo ustanoviti poseben časnikarski klub, za obrambo časnikarskih interesov. Vseh časnikarjev je 50.

Tudi odvetniki in ostali stanovi raznih narodnosti in strank se med seboj vedno bolj zbližujejo in skušajo složno zastopati pravice in zahteve svojega stanu. Povsod opažamo veliki smisel za organizacijo, za edinstvo, samo pri nas vidimo nasprotno.

Zbornično jezikovno vprašanje.

Kakor smo že omenjali, stopa jezikovno vprašanje vedno bolj v ospredje. Glavni in prvi bojevniki za enakopravnost nenemških jezikov z nemškim so Čehi. Dočim so Poljaki in tudi ostali Slovani popustljivi, zahtevajo Čehi popolno enakopravnost. „České Slovo“ je že obljubilo, da postane parlament od onega dne, ko bi se odločilo v neprilog češkim zahtevam, popolnoma nezmožen, ker bi v tem slučaju obstruirala vsa češka zveza. Čehi torej ne marajo odnehati niti za las. Ostali Slovani so popustljivejši in zahtevajo le stenografiranje nenemških govorov, da se isti prelože na nemščino; oboje pa pride v protokol. Tudi važnejši odloki in naredbe se imajo zapisovati v onem jeziku, katerega govori dotično prebivalstvo, katerega se naredba tiče. Nemci so v svoji velikodušnosti voljni nekoliko popustiti, vendar pa zahtevajo, da uradni protokol mora biti samonemški, da se smejo vanj sprejemati samo nemški govori in le nemške prestave.

Kvota.

Koncem prejšnjega meseca je potekla doba avstrijske in ogrske kvote. Preden je še potekla doba kvoti, so se začela pogajanja med obema vladama glede bodočega kvotnega ključa. Uspehi tega pogajanja pa so negativni, zakaj deputacije se nikakor niso sporazumele kakor se je pričakovalo. Wekerle se je sam izrazil glede kvote med drugim sledeče: Ker je zaradi velikih razlik med stališči obeh deputacij sporazumljenje popolnoma nemogoče, je razglasila ogrska deputacija svoje delo za končano.

Ta izjava torej pomeni, da se bo kvotno vprašanje rešilo neparlamentarno, to se pravi, da bode vlada o tem odločila, ki se bo seveda zavzemala za stari kvotni ključ, namreč za Ogrsko 34·4 in za Avstrijo 65·6.

Torej bo zopet nosila Avstrija glavno breme in bo v korist Ogrski finančno oškodovana.

Hrvatska in Madžari.

Obstrukcije v peštanskem saboru ni več; zakaj Hrvati so ga po svečani deklaraciji ostavili; ni pa pravzaprav tudi več železničarske pragmatike, ki naj bi uzakonila madžarski jezik na železnicah tudi po Hrvatskem. — Košut jo je zaigral, zaigral pa je tudi ves svoj ugled ter je faktično, gotovo pa moralno pred vso Evropo poražen. Ko so Hrvati pri špecialni debati obstruirali že pri naslovu in prvem paragrafu in se je bilo bati, da z nedolžnim postopanjem v vseh 58 paragrafih lahko zavlečejo debato do jeseni, se je drznil Košut, „pojedel“ vse paragrafe od 2. do 58., tako, da ima vsa pragmatika le en paragraf, a k temu prvemu paragrafu je dodal opombo o jeziku; ta prvi paragraf se glasi sedaj: „Činovniki ogrskih državnih železnic morejo biti samo oni, ki so vešči madžarskemu jeziku in ki so ogrski državljani. Oni činovniki na hrvatskih linijah ogrskih državnih železnic, ki direktno občujejo z občinstvom, morajo biti vešči tudi hrvatskemu jeziku. V ostalem se nalaga vladi, da uredi službeno pragmatiko naredbenim potem . . . Ta naredbenim potem uvedena službena pragmatika ostane tako dolgo v kreposti, dokler se ne zameni z zakonom.“ V ogorčenosti so ostrmeli celo Madžari ob tej modrosti, a so rogoborili le v — kubarjih. Hrvati so nato dali svečano izjavo proti tej nezakonitosti ter zapustili sabor; deklaracija, ki jo je prečital Supilo, končuje: „Zato nam kot iz oslanim zastopnikom hrvatskega sabora ne preostane nič drugega nego, da za slučaj, da se predlog g. ministra sprejme, o tem kakor tudi o vsem našem držanju izvestimo našega mandatora, hrvatski sabor.“ Hrvatski sabor je že sklican na dan 11. julija. Hrvatska je lahko ponosna na svoje delegate, ki so cel mesec odločno branili svoje pravo sredi tujega elementa in široki svet opozorili na svojo domovino, ki igra sedaj v Avstriji najvažnejšo ulogo.

Lopovščina prve vrste pa je, če Wekerle, obdan od samih Košutovcev, z ministrskega sedeža očita Hrvatom „tuje vplive“ in veleizdajstvo. Na odgovor pozvan, je tolmačil svojo denuncijacijo (o Košute!) s programom hrvatske stranke prava, ki pa je bila doslej središče z njim sprijateljene rezolucijonaške politike!! Stranka prava ima v programu zedinjenje z Bosno, Hercegovino, Dalmacijo v okviru habsburške monarhije — a to je veleizdaja!! Da pa Ogrska vleče stran od Avstrije, to — ni veleizdaja!

„Komisar“ Rakodczaj za mesta šefov ne more najti — ljudi. Stranke ga ne priznavajo legalnim banom; posle šefov hoče podeliti najstarejšim činovnikom, a to je nezakonito; zakaj šefi so istotako odgovorni saboru! Nihče ne verjame, da bi „Fuček“ (prvotno njegovo „slivarsko“ ime, „fučkati“ = žvižgati) uspel. Po želji hrvatske delegacije čuva hrvatski narod vzorno disciplino ter se doslej vzdržuje večjih demonstracij; ipak je že kamenje „fučkalo“ . . . Vihar se pa pripravlja in plane brezdvojbeno, ko se otvori sabor. Hrvatska se kristalizira in mi smo tega veseli.

Francoski jug.

Vinarska kriza na Francoskem še sedaj ni rešena. Vlada, ki je skušala pomiriti prebivalstvo, poslala tja vojaštvo, pozaprla voditelje, je ljudstvo razburila še bolj. Ker na nikak način noče izpustiti iz zapora Ferroula, Marcellina Alberta in ostale agitatorje, kar je ljudstvo pričakovalo, da se morda vendar zgodi, se je bati še večjih nemirov, kakor so bili do sedaj.

Jug bo zato še vedno nadaljeval pasivni odpor proti vladi kakor se glasi zadnji sklep vinarskega odbora v Argellieru, središču vsega gibanja. Odbor je pozval vse zastopnike združenih občin, da naj se izjavijo še pred 10. julijem t. j. še pred dobo od vlade določeno, enoglasno, da župani in občinski svetovalci ne smejo pričeti dela na občinskih uradih.

Črna gora.

V tej mali slovanski državi na našem jugu vlada zopet popolna reakcija. Odkar je uničena „Narodna misao“, zavladal je zopet stari absolutistični zistem, dasi se je vlada oficielno spremenila v ustavno.

Narodna volja ne pride do veljave in se knez zanjo niti ne zmeni, saj ima v rokah svoje vojaštvo. Na Črni gori se uganja najmalenkostnejša politika ki škodi nele Črni gori sami, ampak celemu slovanskemu jugu. Mar bi knez raje preskrbel za lačno in ubožno prebivalstvo, skrbel za domačo obrt in gospodarstvo, kakorpa, da vzdržuje drag za Črno goro stokrat predrag dvor.

Ni čuda, da se, črnogorski dijaški mladini odpirajo oči! Prvo je hrana in omika, potem šele sablje in puške, pa draga reprezentacija!

Bolgarsko.

V Sofiji je sestavljena posebna komisija, da izmeri katastralno celo Bolgarsko. Svoje rezultate objavi v posebni knjigi, ki jo predloži vladi.

Po celi Bolgariji se pričakuje učiteljske stavke. Tam obstoji namreč jako močna učiteljska zveza, ki šteje nad 4000 članov, ki pa je vladi trn v peti. Zato se tudi vlada trudi na vse načine, da bi razpustila to društvo. Učitelji so pa sklenili na svojem zadnjem občnem zboru, da prično, ako bi ostala vsa upravičena sredstva za borbo in varstvo pravic brez uspeha, boj z nedovoljenimi sredstvi in zapuste raje svoja mesta.

Sploh pa vlada v Bulgariji od vseučiliške afere grozno ogorčenje in nezadovoljstvo z novim vladinim režimom.

Dnevne vesti

a) domače.

— **Deželni predsednik Schwarz.** Pod tem naslovom napada „Slov. Narod“ našo stranko. Imenuje jo zadolženo in poparjeno. Glede prvega očitka ne vemo, ali je hotel reči „Sl. N.“ da je stranka kot taka zadolžena ali pa da so njeni pripadniki kot privatne osebe zadolžene. V prvem slučaju bi bilo pač bolje, da naša liberalna stranka o tem molči. Kolikor je ona na dolgu ne bo mogoče poplačati ne njej ne tako kmalo onim, ki bodo prisiljeni prevzeti njene dolgove. Prevzela je nalogo voditi narod slovenski v boju proti tujcem do zmage; prevzela je nalogo voditi ljudstvo do prosvete in napredka, nalogo zastopati častno slovensko stvar in delati le v prospeh Slovencev. Vse to ostala je dolžna in njen razpad kaže, da jo bo dolg opremljal do groba! Pri tem pa je s svojo napačno in v rezultatih skoz in skoz protislovensko politiko zavozila cel slovenski narod v stiske, iz katerih ga bo rešilo le pošteno, požrtvovalno in naporno delo. Ta dolg prevzela je naša stranka in ta dolg hočemo poplačati z delom svojih rok in z delom svojega uma, ako smo zadolženi. — Kar se pa tiče naših pripadnikov kot privatnih oseb, je res, da jih nimamo mnogo, ki bi se tako uspešno mastili

---

utrujeno telo, pa bi ne spal. Prenočišča so bila zelo čedna in snažna. Žal, da nismo bili vsi skupaj, ampak raztreseni po celi Pragi.

Vsaki izmed nas je dobil „Vodnika po Pragi“ pravzaprav „Provodića po Pragu“, ker je knjižica pisana v vsem Jugoslovanom umljivem srbo-hrvaškem jeziku. Naša Zveza je sicer že prej bila skrbela za to, da je vsakdo dobil v roke orijentačni plan Prage in predmestij, tudi s predavanjem prof. Pestotnika v Ljubljani nam je Praga bila postala precej znana, vendar nam je „provodić“, ki ga je sestavil dr. R. Ročak, prišel zelo prav. V njem si dobil podrobni spored izletu za vsako uro, navodila za prihod v Prago, za stanovanje v Pragi, navodila tičoča se telovadbe, — telovadišča, slavnostnega sprevoda, zdravstvena navodila ter kratek popis Prage, ki mu je doktor Ročak napisal ta pomenljivi predgovor.

Praga je središče naroda, kojega zgodovina je skoro tako stara, kakor zgodovina Evrope. Član neizmerne rase slovanske, došel je nekdaj z vzhoda na to rodovitno zemljo, izbral za središče slikovito dolino Vltavino med sedmerimi griči. Knezi so imeli svoj sedež na prastarem Višehradu, poznejši kralji so izbrali svoj sedež na veličastnih Hradžanih. Med tema dvema sedežema suvereno vznikla je Praga. — Njena zgodovina je zgodovina naroda. Mlada rasa je rasla in se množila, a ž njo njena moč. Vzprejela je kmalu tudi nemške koloniste in po izmretju domačih kraljev tuje kneze. Ž njimi je prišel različen življelj. Toda ko je v tem času z navalom na svobodo vesti (Jan Hus) bila v nevarnosti svoboda naroda in države, v junaških bojih husitskih, v boju takorekoč z vso Evropo, ohranil je narod češki svojo samostalnost. Oduševljen za vzvišene ideje moralne v velikem boju tridesetletne vojske, je vender podlegel in videlo se je, da je mrtev (Bela gora).

Pa pride iz Francoske veter svobode in prebudi narod iz agonije. In kakor Fenis vstal je živ, silen in zdrav v življenju nove dobe.

Isto usodo preživela je Praga. Dolgo slavno in mednarodno znamenito mesto Evrope palo je na provincijalno mesto z nemškim značajem. Toda poglejte jo danes! Ves narod živi ž njo, Praga je srce njegovo, središče vsakovrstne kulture, gospodarskega in političnega življenja. A lepa je Praga. Lepa od narave in bogata umetnin. Vsako stoletje je zapustilo v njej kamenite svoje spomenike. Njene palače, njene baročne mestne hiše so edine v svoji graciji. Tako je Praga vredna, da se ji čudijo njeni gosti. A ta Praga je hkratu središče češke gimnastike, središče Sokolov. V Pragi je bil l. 1862. po dr. Miroslavu Tyršu, prvem načelniku, in Jindřichu Fügnerju, prvemu starosti praškega Sokola, te matice Sokolstva, postavljen temelj te prekrasne organizacije in nikjer na drugem mestu se ne more proslaviti svečanost čeških telovadcev. In tako se z geslom „jaki posameznik — jaki narod“ Sokolstvo, ki šteje danes 60.000 članov in članic, zbira na svojo zvezno slavnost.

(Sledi.)

kakor nekateri liberalni prvaki ob svoji brezdelnosti in lenobi na stroške naroda. Zato tudi ne bomo dalje odgovarjali očitku. — Vzroka pa, da bi bili poparjeni, res nimamo. Prevzeli smo dolgotrajno delo, pripravljeni smo na vse težke ovire in zapreke, ki se nam bodo stavile, tudi na „Sl. N.“, ki je še vedno vsako pravo narodno delo pobijal. Za tako delo treba je poguma. Mirnega, a jeklenega poguma!

— **Deželni predsednik Schwarz** hoče spraviti na ravnateljsko mesto na I. državni gimnaziji v Ljubljani Nemca Profta. Svetujemo mu, da naj ne zastavlja vseh svojih sil v dosego tega namena. Znan nam je namreč slučaj, da je neki dostojanstvenik pri slavni deželni vladi svojemu sinu pomagal zdelovati v gimnaziji na ta način, da si je pridobil z obljubami profesorja v svoj namen; ta je potem korigiral napake v zvezkih najprej s črnilom in le malo ostalih napak podčrtal z rudečo tinto. Nata način se je prigoljufal prvi red. Kdor je vedel za tako početje je sokrivec goljufije. Dotični profesor postal je ravnatelj. — Prosimo g. dež. predsednika Schwarza, naj blagovoli čuvati čast vladnih dostojanstvenikov, ker nam je popolen dokazilen materijal na razpolago.

— **Afera Proft.** Liberalci in socialni demokrati zvesti svojim tendencam jako milo sodijo o protinarodnem glasovanju Levca in Črnivca v deželnem šolskem svetu, češ da sta bili žrtvi sistemu, in da je vsega vzrok Schwarz kot zastopnik [in veren sluga tega sistema. Da vlada ponemčevalen sistem tega pač ni potreba zatrjevati. Da bi se Levec in Črnivec ne bi spomnila glasovati za Profta, če bi ga ravno ta sistem ne bi predlagal, je tudi menda gotovo. A za boga svetega, saj nam gre vendar za boj proti sistemu in za nič drugega! In ravno glede na uspehe tega boja moramo zahtevati, da vsaj oni ki se imenujejo še Slovence, ne delajo in ne glasujejo iz samega figovstva tudi za ta sistem. Če pa storijo to, vun ž njimi iz naše srede med naše sovražnike, saj nam tudi oni ne morejo hujšega prizadeti, kakor da proti naši narodnosti nastopajo. S samim upitjem na sistem nam ni pomagano, svoje lastne vrste moramo sčititi, stati morajo v njih sami železni pa tudi nekoliko požrtvovalni možje, potem nam deset sistemov z desetimi Schwarzi ne bode moglo škodovati. Schwarz, kot zastopnik ponemčevalne vlade ne more drugače delati, kakor da v ponemčevalnem smislu dela, kjer se da. Žalostno je, če dobi v Slovencih veliko vrsto ljudij, ki ta korak odpadnikov opravičujejo in olepšujejo.

— **Slovensko profesorsko društvo.** Odbor društva slovenskih profesorjev je zahteval od svojega člana nadzornika Levca pojasnila glede znane zadeve glasovanja v deželnem šolskem svetu, je li res, kar pišejo časniki in kar se govori po Slovenskem ali ne. Nato je javil Levec svoj izstop iz društva profesorjev, ker je čutil, kaka sapa da vleče tam. Društvu profesorjev čestitamo na odločnem koraku. — Deloma je imela torej prav „Hrvatska“, glasilo odstopivšega Bana Pejačevića, ko je pisala pod naslovom „Činovnici pred sudom naroda“, da sta Levec in Črnivec „proglašena izdajicama, prognanih iz narodnih kulturnih društava“. Čakamo na sklep, ki ga bo tozadevno storila „Matica slovenska“, naše prvo narodno kulturno društvo!

— **„Slov. Narod“ in hotel „Union“.** Zadolžena trdnjava naše frakarije in naše žlahte: dolgočasni „Narodni dom“ stoji prazen in zapuščen, kakor „francoske šance“ v Tivolijskem gradu. To ne da „Slov. Narodu“ miru, da bi konsekventno na svoj znani način ne hujskal proti komaj vscvitajočemu narodnemu podjetju hotelu „Unionu“. Ako bi se šlo „Slov. Narodu“ za to, da bi odpravil razne nedostatke v tem hotelu, ki kriče po izboljšanju, bi mu bili hvaležni. Tega pa ne dela „Slov. Nar.“ in dokazuje s tem, da je še sedaj z ondi vladajočim sistemom, oziroma povsem nespretnim in trmastim oskrbniškim vodstvom čisto zadovoljen. Ampak „Slov. Nar.“ hoče za vsako ceno ubiti jedino večje cvetoče slovensko podjetje s svojo bedasto liberalno politiko. Seveda so ljudje dovolj pametni, da se „Narodovim“ hrulacijam smejejo in da zahajajo v hotel, kakor prej, ko še ni sedel v upravnem odboru plašni dr. Zajec, na katerega izliva vsekako po dvakrat zavratnih intrigah lažnivo informirani „Narod“ golide svoje gnojnice. Kaj pa misli doseči „Slov. Nar.“ s tistimi svojimi abotnimi pripovedkami, ki jih nudi potrpežljivemu našemu občinstvu dan na dan? Kdo se zmeni zanje, k večjemu tistih par liberalcev, ki zastavljajo šetalcem pot pred „Slonom“ in kažejo svoje slovenstvo s svojim javnim nemškutarenjem? Res, naši liberalci so podobni jetičniku, ki ve, da mora umreti, in ki sedaj iz samega srda pljuje na lastno rodbino, da bi še to okužil, če bi se dala okužiti! Sicer imamo pa teh stvarij dovolj: nerednosti v „Unionu“ in lansiranja notic v „Slov. Nar.“ Pri prvi priliki razkrili bomo brezobzirno vse napake in vse mahinacije — in ni dvoma, da dosežemo, da postane „Union“ res izborno narodno podjetje — „Slov. Nar.“ pa javno priznani organ njega — ki pluje v lastno skledo!

— **„Slov. Narod“.** Jako značilna za hujskajočo in razdirajočo politiko tega lista je notica, v kateri odvrača takozvano „napredno“ občinstvo od udeležbe Ciril-Metodovega kresa na Golovcu, ki ga prireja „klerikalno“ društvo Ljubljana. Da je tu poleg gole maščevalnosti skrit tudi zloben namen, poostriti umetno napravljeno nasprotstvo in sejati sovraštvo med „naprednimi“ in „klerikalnimi“ Ljubljančani, bo vsakemu jasno. Tako delo je vse prej kakor napredno in zasluži zaradi svoje nizkotnosti in škodljivosti najstrožjo obsodbo.

— **Vodstvo družbe sv. Cirila in Metoda** je določilo, da se vrši letošnja glavna skupščina dne 6. avgusta na Bohinjski Bistrici.

— **Družba sv. Cirila in Metoda** opozarja slovenske rodoljube na praznik sv. Cirila in Metoda. Spominjajoč se teh naših prosvetiteljev in jih časteč govori z našim Gregorčičem vsak zavedni Slovenec: „Oj hvala vama iz srca, ki jezik naš branila sta, nas jezik posvetila sta!“ V obrano naših narodnih svetinj priporoča se naša družba za Ciril in Metodov dar.

— **Splošni štrajk mizarjev.** 4. t. m. so pričeli štrajkati vsi mizarji v Ljubljani, dočim pri tvrdki Petrin mizarji štrajkajo že osem tednov, pri kranjski stavbinski družbi pa tri tedne. Štrajkujoči so imeli shod v gostilni pri „Levu“ na Marije Terezije cesti. Na shodu se je sklenilo, da se štrajk nadaljuje, dokler se ne ugodi pravičnim zahtevam. Po shodu so štrajkujoči mirno šli po mestu do svojega društvenega lokala na Rimski cesti. Tudi mizarji mojstra Burgerja iz Šiške so se pridružili štrajkujočim ljubljanskim mizarjem. Štrajkujoči zahtevajo 10 odstotno zvišanje plače, opoldne pa poldrugo uro prostega časa ob dneh pred velikimi prazniki do 2. ure popoldne dela in plačo za celi dan, 1. majnik prost in priznanje organizacije. Štrajkujočih mizarjev je do 250. — Pri Binderju se gre samo še za pol ure manj dela. Tvrdki Doberlet in Primožič sta izjavili, da ugodita stavkujočim, ako to store drugi mojstri. Pri tvrdki Fajdiga mizarski pomočniki ne stavkajo.

— **Sam si je pomagal.** 14 letnega Jožefa Štravsa z Vinkovega vrha pri Žužemberku pičil je na paši gad v palec na nogi. Dečko pa ni izgubil hladnokrvnosti, ampak si je, kakor je slišal v šoli, hitro z žepnim nožem razrezal rano, da je dobro krvavela. Domov prišedši si je izpral rano z lugom. Ker mu je pa stopalo vendarle oteklo, je stavil na nogo petrolejske obkladke. Pil je tudi žganje, ki baje deluje kot protistrup gadjemu strupu. S tem je bil iz nevarnosti in v par dneh je tudi oteklina izginila.

— **Velik požar** je divjal dne 1. t. m. v Družinski vasi, občina Bela cerkev pri Novem mestu. Okoli 11. ure dopoldne je pričelo goreti na podu posestnika mlina in žage Josipa Košaka. Ta ogenj so kmalu pogasili. Ker je pa nekje na podu še tlelo, je pričelo okoli pol dveh popoldne zopet goreti, in to s tako silo, da ni bilo več mogoče ognja udušiti, in se je vnela potem tudi hiša, mlin, žaga, kovačnica in hlevi. Požarnim brambam iz Novega mesta in Sv. Jerneja, ki so prihitele na pomoč, se je le z največjo težavo posrečilo rešiti sosedne posestnike ognja, kar je bilo vsled suše in le s slamo kritih streh tem težavneje. Vrh vseh teh sedmih poslopij je izgubil Košak tudi 2 konja v vrednosti 800 K in 5 svinj. Vsa škoda znaša nad 12.000 K, zazarovalnina pa samo 3000 K. Sumi se, da je bilo zažgano iz hudobnosti.

— **Pazite na otroke!** Bajtar Franc Možina iz Sela pri Rudniku je dne 26. junija t. l. popoldne, preden je šel iz hiše na delo, svoje štiri otroke v starosti od 20 mesecev do štirih let v varstvo izročil svoji materi Barbi. Okoli 6. ure zvečer, ko je mati krmila v hlevu živino, slišala je otročji klic, da je 20 mesecev stara Rezika v lužo padla, in da ne govori več. Pred hišo je imel namreč Franc Možina izkopano nezagrajeno jamo, ki je bila polna vode. Ko starka do te jame pride, našla je otroka že mrtvega.

— **Iz Jesenic.** Minulo soboto imelo je neko tržaško nemško pevsko društvo izlet nekam na Gorenjsko. Čez poldan mudili so se na jeseniškem kolodvoru. V družbi jeseniških hajlovcev peli so celo vrsto kar najbolj izzivajočih pesem in tulili brez presledkov svoj vsako uho, najbolj pa slovensko, skrajno žaleči heil! — Ali imamo novo železnico res samo zato, da nas prihajajo zbesnele grmanske druhali izzivat?

— **Sneg je zapal** na Gorenjskem preteklo sredo po julijskih, kamniških planinah in po Karavankah. Vsled tega je padla temparatura znatno, kar se posebno pozna po noči.

— **Socialnodemokratski shod na Jesenicah.** Preteklo soboto vršil se je na Jesenicah shod socialnih demokratov, ki je bil tudi od jeseniških pripadnikov liberalne stranke.

— **Dopolnilna volitev v četrtem štajerskem volilnem okraju.** Ker je socialni demokrat Resel, ki je bil izvoljen v tem okraju in v Mariboruu, obdržal mariborski mandat, je v četrtem okraju (Lend, Gösting, Judendorf, Gratwein, St. Stephan, Andritz in Eggenberg) potrebna dopolnilna volitev. Socialni demokratje kandidirajo urednika „Volkstribüne“ Karola Högerja.

— **Slovensko nemška meja na Štajerskem.** Pod tem naslovom priobčil je nemški prof. dr. Phanniler v „Oesterr. Rundschau“ članek. Z ozirom na tega piše celjska „Domovina“: Statistični podatki razvoja medsebojnega razmerja obeh narodnosti govorijo proti nam. Mi padamo relativno, kljub temu, da je dognana resnica, da se naš narod bolj množi. Vzrokov je iskati v izseljevanju naših ljudij iz dežele v industrijske kraje na Zg. Štajerskem in v naša mesta na Štajerskem, ki nam dosledno raznaroduje naše ljudi. Dobre tri četrtine prebivalstva naših mest je slovenskega pokolenja, in pretežna večina obrtništva po nemških industrijskih krajih na Zgornjem Štajerskem je slovenska, mislim tukaj še živeči zarod, ki se je naselil tu, ki še razume slovenski — a nam je kot narodu docela že tuj, ker se nikdar doma še ni čutil člana naroda, ker ni bil nikdar narodno vzgojen, ker ni nikdar vedel, da je Slovenec, in da to še kaj več pomeni, ko da zna govoriti po slovensko. Da pa vidi „učeni nemški znanstvenik“ v dejstvu, da narod po slovenskem Štajerskem pometa iz občinskih odborov one svoje ljudi, ki naj reprezentirajo Nemštvo — že tudi kako elementarno prodiranje in zmagovanje slovenskega življa proti nemškemu, za to učenost ga ne zavidamo. Mi vidimo v tem le čiščenje v narodu samem, ki stremi po jednotni svoji organizaciji in naravno odstranja one domače škodljivce te narodne organizacije, ki jih imenujemo nemškutarje. Mi ne sloveniziramo Nemcev na našem ozemlju, ker jih ni — kjer pa so — smo pa za to še preslabi. Naš cilj pa je, prava narodna vzgoja, kedar jo izvedemo — izgine nemčurstvo, izgine pa tudi ono redko posejano nemštvo, kar ga je pri nas, ker zahteva to, naraven razvoj in sila vsakega kulturnega naroda.

— **Slovenski napisi v Celju.** Celjski občinski odbor je sklenil v svoji seji dne 5. oktobra 1906, da ne smejo one table, ki vise v zrak, več nositi slovenskih napisov, temveč samo nemške. Celjski Slovenci so se proti temu sklepu pritožili na štajerski deželni odbor, ki pa je pritožbo zavrnil. Nato so se slovenski obrtniki in trgovci pritožili proti tej razsodbi na upravno sodišče na Dunaj. Na Dunaju ta zadeva sicer še ni rešena, vendar se je celjska občina poslužila zakona, ki določa, da sme občina zahtevati, da se v slučajih, kjer se stranke pritožijo na upravno sodišče, izvrši sklep občine, in ukazala, da morajo vsi oni, ki imajo take table s slovenskimi ali dvojezičnimi napisi, jih tekom jednega meseca odstraniti, če nečejo, da se jim ne odstranijo s silo in naloži vrh vsega še kazen. „Domovina“ svetuje sedaj naj se te table do odločitve upravnega sodišča pač odstranijo, da naj pa jih nadomeste z slovenskimi napisi na poslopjih samih v toliki množini, da bodo Nemci in nemškutarji uvideli, da so prišli s svojim famoznim sklepom z dežja pod kap.

— **Nemški Schulverein** je imel preteklo soboto v Mährisch-Schönbergu svoj 27. občni zbor, katerega se je udeležil tudi minister Prade. Društvo ima do 1000 podružnic s 100.000 člani. Društvo je imelo dohodkov 501.818 K 25 v za 91.288 K 61 v več kot lani. — Na Kočevskem ima skoro vsaka vas podružnico „Schulvereina“. V Velenju na Štajerskem otvorijo nemško šolo. Posebne podružnice ustanove za nemške delavce z udnino 1 krono na leto. Glede na to vsestransko in urno napredovanje nemškega ponemčevalnega društva, bi bilo tudi pri naših šolskih družbah želeti malo več živahnosti. Ali se z našimi sredstvi ne da več doseči?

— **Alkohol.** Dne 2. t. m. ob polu eni uri ponoči je prišel precej natrkan domov v Mariboru, Stolni trg 5, brivski pomočnik Franc Dobaj. Vžigalico, s katero je prižgal luč, je vrgel v posteljo in je zaspal. Postelja je jela goreti. Dobaj se je prebudil, ker je bil ožgan in se je še pravočasno rešil. Iz sosednje kavarne so prihiteli ponočni gostje, ki so pogasili gorečo posteljo in preprečili večjo nevarnost.

— **Kobilice** so gozde na Psarjem in Vrstniku tako opustošile, da jih ne bo več mogoče rešiti. Pustošenje po kobilicah se razteza do 6 kilometrov v dolžino in 3 kilometre v širino. Polja, travnike in vinograde je mogoče rešiti s tem, da se jih škropi z navadnimi vinogradniškimi brizgljami, katerih tekočini se pridene 2 odstotka mila. Približno v jedni uri pomori ta tekočina sigurno kobilice.

— **Za „Narodovo šolo“ v Št. Jakobu v Rožu** položil se bo temeljni kamen dne 14. julija t. l. Slavnost imela bo lep in raznoličen vspored. Vstopnina h koncertu 1 K za osebo. Ker je namenjen čisti dobiček „Narodni šoli“, se preplačila hvaležno sprejemajo. Vstop k veselici pa je vsakomur prost. — Posebna vabila se ne izdajajo. Pevska in druga društva, katera se nameravajo udeležiti te slavnosti, naj se pravočasno zglase pri gosp. Mateju Ražunu, župniku v Št. Jakobu.

— **Narodno-napredna in kmetska stranka na Goriškem.** „Soča“ je premišljevala in premislila, da nova kmetska stranka na Goriškem, ustanovljena po dr. Frankotu, ne more imeti uspeha. Kot glavni vzrok navaja, da hoče kmetska stranka biti stanovsko politična. To pa po mnenju „Soče“ absolutno ne gre; prvič ker razmere na Goriškem niso take, da bi bile predpogoj agrarni stranki: premalo izvoza, preveč uvoza, vsled tega izseljevanje in sploh pomanjkanje pravih kmetov; drugič pa, ker kmetska stranka ne more vrniti drugim stanovom, katere vabi v sè, tega, kar bi jim nudili oni: koristi bi torej ne bilo od nje nikake. Stanovska nadvlada škoduje skupnosti, pač

pa je potrebna stanovska organizacija. Edino v narodno-napredni stranki vidi „Soča“ vseobčo korist, ker ima v programu jednakopravnost vseh stanov, ki pa naj bodo organizirani. V novi kmetski stranki vidi „Soča“ le cepljenje v korist klerikalizmu, ki bo nad posameznimi pripadniki kmetske stranke vedno ohranil svojo moč in jo vporabljal pri volitvah v svojo korist. Konečno vpraša „Soča“: „Ali bi ne bilo žalostno, če bi se podili okoli z neko novo stranko nazadnjaškega programa, ter bi pomagali kopati grob napredni stranki na Goriškem? Potem je bolje, da kar presedlamo pa se vržemo vsi pod črno kuto — bo nas prej konec.“ — Na to famozno logiko „Soče“ pripomnimo samo sledeče: Toliko, kolikor je že napredna stranka na Slovenskem sploh zavozila v korist in v prospeh klerikalizma, ne bo mogla z lepa kaka druga stranka storiti. Prvo in najvažnejše obrambno sredstvo proti klerikalizmu je in ostane čut neodvisnosti, čut samostojnosti. Ta čut vzbuditi pa more v posamezniku samo gospodarska organizacija cele skupine. Iz tega stališča že smo prepričani, da bo nova agrarna stranka uspela tudi proti klerikalizmu, in da je ne bo motilo v napredovanju, če jo „Soča“ imenuje nazadnjaško!

— **Na Goriškem** so se vršili preteklo nedeljo trije ustanovni shodi „Kmečkih zvez“. Prvi se je vršil v Gorici, na njem se je sklenila resolucija, naj se nemudoma izvrši sklep deželnega šolskega sveta, da se slovenski oddelek učiteljišča premesti iz Kopra v Gorico. — Drugi shod bil je pri sv. Luciji; sprejela se je ista resolucija. Tretji shod vršil se je na Gorici pri Ajdovščini. — Klerikalci skušajo speljati kmetsko gibanje povsod se javljajočo željo po samostojni kmetski organizaciji, a v korist svoje stranke. S tem, da kmetu obljubljajo samostojnost v organizaciji, ga hočejo zopet privabiti v svoj tabor. In vendar izključuje klerikalna stranka že po bistvu svoje organizacije vsako samostojnost kmetskih zvez. S tem skušajo klerikalci, to samo na sebi zdravo gibanje z zvijačo napraviti zase neškodljivo in mu odbiti ost, ki je, in ne v zadnji vrsti, naperjena tudi proti nadvladi klerikalizma. Hočejo kmeta pod pretvezo, da mu prinašajo samostojnost, po ovinkih a tem sigurneje spraviti ravno ob to samostojnost. Tlačitelji kmeta so in ostanejo vedno zvezani in si drug drugemu ne bodo storili nič hudega, posebno pa v korist kmeta se gotovo ne bodo ruvali med seboj. Torej sam si naj pribori kmet samostojnosti!

— **Goriške novice.** V Rihembergu imajo ne samo skrajno odurnega, temveč celo nasilnega postajenačelnika, ki se smatra „kraljem“ na postaji — njegove lastne besede. Dne 28. m. m. je imel službo. Neka ženska, 63letna Ivana Škrbec, mu je preglasno govorila in to je moža napravilo tako nervoznega, da je pričel nanjo kričati in jo naposled zgrabil s tako silo za roko, da je bila še par dni potem vsa črna. Škrbec ga je ovadila radi te nasilnosti na sodišče in to ga je obsodilo na 10 K globe in 10 K za bolečine. Ako je mož tako nervozen, da že glasnega govorjenja ne more več prenašati, naj gre vendar radi bolezni v zasluženi pokoj; saj se mu bo rado ustreglo.

— **Tržaške novice.** Brivec Albin Gaspardis je dne 2. t. m. izročil brivcu Marju Giosio britev, da mu jo proda za 2 K. Giosio je res prodal britev, skupiček 2 K pa zapravil. Ko je šel istega dne popoldne Giosio mimo Gaspardisove brivnice, je ta vprašal, če je prodal britev. Giosio mu je rekel da jo je res prodal, in mu objednem povedal, da je denar za-se porabil. Vsled tega se je vnel med obema prepir, v katerem je Gaspardis udaril Giosia parkrat s petjo po glavi. To je Giosia tako razjarilo, da je potegnil iz žepa britev, in prizadel ž njo Gaspardisu 18 cm dolgo rano na vratu. Za Gaspardisovo življenje se ni bati, Giosio bo pa sedel. — 53 letni brezposelni mizar Mihael Kordič je skočil iz okna svojega stanovanja v III. nadstropju hiše v ulici della Madonna del Mare v vrt, kjer je takoj mrtev obležal. Baje se mu je omračil um.

— **Boj z medvedom.** Gosp. Moretti iz Trsta je napravil z večjo družbo dne 30. t. m. zlet na kranjski Snežnik. Moretti je šel okoli 60 korakov pred svojo družbo. Kar nakrat pa se je začulo kričanje na pomoč. Ko so izletniki prihiteli do Morettija, so ga videli v objemu mladega, krepkega medveda, ki so ga potem prepodili z nekoliko streli iz revolverja. Moretti je precej opraskan po obrazu in prsih, tako, da bo nekoliko dnij poteklo, preden se mu bodo vse rane zacelile.

— **Demonstracija v Zagrebu.** Nasilstvo madžarske vlade, ki je v strahovanje Hrvatov imenovala za bana dr. Rakodczaya, je izzvalo na Hrvaškem silno razburjenje, dasi so hrvatski delegatje z vsemi silami vplivli na javnost, naj bi se občinstvo vzdržalo vsakih demonstracij. Toda javno mnenje na Hrvatskem je bilo že preveč razburjeno in v torek je prišlo v Zagrebu do burnih protimadžarskih demonstracij. Zvečer so vseučiliški dijaki priredili velik demonstracijski sprevod po mestu, ki se ga je udeležila velika množica ljudi. Sprevod se je pomikal pred Rakodczayevo stanovanje in policija se je zaman trudila razgnati demonstrante. Prišedši do banovega stanovanja se je množica ustavila in zagrmeli so klici: „Abzug Fuček, doli s komisarjem!“ Ta demonstracija je trajala dobre pol ure. Nato so demonstranti zapeli „Liepo našo domovino“ in se razšli. Na večer pa je prišlo do novih demonstracij. Demonstranti so razbili šipe na madžarski kazini, nad madžarski šoli in državnem kolodvoru. Ker je klerikalno „Hrvatstvo“ priobčilo vest, da je nadškof Posilović obiskal Rakodczayja, so se demonstranti napotili pred nadškofijski dvorec ter pobili tam več šip. V Mesnički ulici je prišlo do krvavega spopada med redarstvom in demonstranti. V tem spopadu je bilo na obeh straneh ranjenih več oseb. Policija je bila sprva preslaba, da bi mogla razgnati izgrednike, šele okoli polnoči se je posrečilo napraviti red.

b) tuje.

* **Ženo je ustrelil.** V Zagrebu je krojaški mojster Ivan Merkuša ustrelil svojo soprogo Karolino. Merkuši je obrt slabo uspevala. Zadnje dni so mu vse zarubili. Vsled tega ga je soproga nagovarjala, naj oba skupno izvršita samoumor. Žena je včeraj ponoči vzela samokres in ustrelila nase, a ranila se je samo nekoliko, ker je naboj bil „slep“. Nato je ženą nagovarjala moža, da si prerežeta vratove, a mož jo je od te namere pregovoril. Šla sta potem v Tuškanec, kjer je žena radi gubitka krvi jako oslabela. Ves čas je prosila moža, da se naj jo usmili in naj ustreli njo in sebe. Mož je končno res šel kupit ostre patrone in šel nazaj v Tuškanec, kjer ga je žena čakala. Mož je tu na ženo ustrelil. Žena ni bila takoj mrtva, pol ure se je strašno mučila. Mož je pričel kričati na pomoč. Prihiteli so možje, ki so moža prijeli, ženo so pa odpeljali v mrtvašnico. Na vprašanje zakaj ni tudi sebe ustrelil, odgovarja mož, da ga je težko umiranje ženino tako prestrašilo, da ni imel več poguma še sebe ustreliti.

Gospodarstvo.

Tržno poročilo.

Denarni promet.

Dunajska borza. Zbližanje denarnih razmer v Londonu in Beroliuu je zelo vplivalo na dunajsko borzo. Zato je bil denarni promet cel teden živahen. Alpske akcije so se zelo kupovale, ker so imele dobro pokritje. Mnogo se je povpraševalo tudi po akcijah državnih železnic. Deželnih bank in unijskih bank. Le začasni berlinski privatni diskont je nekaj časa malo neugodno vplival na efektni promet, zato so bili končno kredit, državne železnice in lombardi nekoliko nižji. V zelo dobrem stanu so alpske delnice, ki so poskočile za štiri krone in pa praško železo.

Tržaška borza je zelo živahna, ker so zunanja poročila vedno povoljna. Delnice se zelo kupujejo in notirajo vedno višje. Državne železnice, lombardi, ogrska splošna hranilnica. Nationala so jako ugodne. Rente vedno stalnejše. Le devize so včeraj nekoliko padle.

Na zagrebški borzi, ki je pred kratkim začela poslovati je denarni promet vedno povoljnejši. Delnice, posebno one domačih tvrdk in podjetji, se mnogo kupujejo, Splošno je vzbudila borza zanimanje za denarni promet.

Promet s pridelki.

Kakor poročajo dunajske vesti so se začele cene pšenici močno zvišati.

Ta teden se je pšenica zdražila za 45—50 h.

Tudi rž, koruza in oveo se podražujejo. Konsum je vedno večji. Z ječmenom se pa še vedno nič ne trguje.

Cene za vsakih 50 kg so notirale ab Dunaj:

Pšenica, tiška, 78 do 82 kg K 10·85 do K 11·35; banaška 76 do 79 kg K 10·45 do K 10·90; viselburška in rabska 76 do 80 kg K 10·— do K 10·35; nižeavstrijska in moravska K 9·80 do K 10·10

Rž, slovaška 72 do 74 kg K 8·35 do K 8·60; peštanska 72 do 74 kg K 8·50 do K 8·80; avstrijska 71 do 74 kg K 8·30 do K 8·55; ogrska 72 do 74 kg K 8·30 do K 8·55.

Ječmen K 7·10 do K 7·50.

Koruza, ogrska K 6·15 do K 6·40.

Oves, ogrski srednje vrste K 8·25 do K 8·50; prve vrste K 8·40 do K 8·60.

Špirit kontingentira prompt ab Dunaj K 56·— D, 56·60 Bl. Kaže stalno.

Repno olje vsakih 100 kg prompt ab Dunaj K 92·— D, K 94·—.

Petrolej vsakih 100 kg: kavkaško rafinirano brez soda, prompt ab Trst, transito K 10·50 D, K 11·— B.

Meso. Cene za kilogram so sledeče:

goveje meso	prednje	K	0·72	do K	1·56
„ „	zadnje	„	1·04	„ „	1·80
telečje	„	„	—·64	„ „	1·70
svinjsko	„	„	1·28	„ „	1·68
ovčje	„	„	1·40	„ „	2·20

Mast za vsakih 50 kg: domača, svinjska, s sodom prompt K 73·— D, K 74·— B ab Dunaj.

Slanina, bela s zabojem prompt K 69·— D, K 69·50 B ab Dunaj.

Loj, prompt K 41·50 D, K 42·—. B ab Dunaj.

Sladkor, v kockah za 100 kg; brutto K 74·— D, K 75·— B, kristalni sladkor promt K 65·50 D, K 66·— B ab Dunaj.

Kava, za vsakih 50 kg: prve vrste K 50·— D, K 52·— B, druge vrste K 46·— D, K 48·— B, tretje vrste K 44·— D, K 45·— B, četrte vrste K 41·— D, K 42·— B.

Puškarska zadruga. Svetovno znana tovarna gospoda Petra Werniga v Borovljah se je s posredovanjem „Ljubljanske kreditne banke“ preuredila v zadrugo z omejenim poroštvom. Delničarji, med katerimi je tudi dosedanji lastnik g. Wernig, so Slovenci. Zadruga poveča tovarno.

Mlekarski tečaj na Vrhniki se konča v nedeljo dne 7. julija. Ob 10. uri dopoldne se prične javni izpit gojencev, h kateremu ima pristop vsakdo, kdor se zanima za za mlekarsko tehniko. Po izpitu je praktični nastop gojencev v mlekarni in kemični delavnici. Obenem je preizkušnja surovega masla in sira, katerega so izdelali gojenci. Po končani skušnji sledi blagoslovljenje mlekarne. Opomniti je, da je zadružna mlekarna na Vrhniki ena največjih in najuzornejših na Kranjskem. Želeti bi bilo, da se te skušnje udeleže zlasti odborniki mlekarskih zadrug, da se prepričajo koliko je treba znanja za uspešen napredek v mlekarstvu. Priporoča se pa tudi pogledati ta moderni zavod. Odhod iz Ljubljane južni kolodvor ob 7·29 zjutraj.

Novo postava o trgovini z vinom. V najkrajšem času bode razglašena v državnem zakoniku postava o trgovini z vinom, moštom in vinskim izdelkom. Ta postava, ki je bila sankcijonirana 12. aprila t. leta, pride v veljavo 3 mesece po razglasitvi in se bo tikala že letošnje trgatve. Sedaj se izdelujejo še spremljevalne naredbe, ki se izdajo skupno s to postavo. Pri tem se pa ima ozirati na želje vseh strank, da bi bilo mogoče vsem interesentom vinorejstva izraziti njihove nazore in jim želje ugoditi. Zato je razposlalo poljedelsko ministrstvo vsem deželnim uradom razglas, da naj pozove vsa interesovana deželna in trgovska društva, da bi podala o tem predmetu svoje mnenje. Na podlagi tako najdenega materijala se imajo potem sestaviti naredbe, ki se objavijo preden še stopi postava v veljavo, in se sestavijo uradna navodila za kletne nadzornike.

Somišljeniki!

Širite in naročajte povsodi „Novo Dobo“! — Zahtevajte list po vseh gostilnah in kavarnah!

Prva

domača dolenjska žganjarna

Ivan Rakoše i. dr.

Straža-Toplice

priporoča

Slivovko	navadno	K 1·—	lit.	Tropinovec	navad.	K 1·—	lit.
„	III.	„ 1·10	„	„	III.	„ 1·10	„
„	II.	„ 1·30	„	„	II.	„ 1·20	„
„	I.	„ 1·50	„	„	I.	„ 1·40	„
Drožnik	III.	„ 1·30	„	Brinjevec	III.	„ 1·40	„
„	II.	„ 1·50	„	„	II.	„ 1·80	„
„	I.	„ 1·80	„	„	I.	„ 2·—	„

Vinsko žganje (konjak) od 3 do 8 K = 7/10 litra.

Specijaliteta **„Slovenec“** narodna grenčica narodni liker od K 1·10 do K 1·20 liter.

Destilacija vsakovrstnih najfinejših likerjev od K 1·— do K 1·60 liter.

Uvoz in izvoz čajnega ruma od K 1·— do K 2·— liter i. t. d., i. t. d.

Odpošilja se v steklenicah, zabojih in sodih, ter se prazna nepokvarjena posoda sprejme nazaj v račun in sicer steklenice 10 vin. komad in sodi 5 vin. liter franko Straža-Toplice. Na zahtevo se pošljejo vzorci brezplačno

Svoji k svojim! Kupujte samo pri narodnih tvrdkah! Trgovci, ne naročajte blaga pri protislovanskih tvrdkah!

Odgovorni urednik: Franjo Feldstein. Izdaja konzorcij „Slov. gosp. stranke“. Lastnina „Slov. gosp. stranke“. Tisk „Učiteljske tiskarne“ v Ljubljani.